

Vymezení významného krajinného prvku ÚDOLNÍ NIVA

Zákon č. 114/1992 Sb. (o ochraně přírody a krajiny) charakterizuje v § 3 významný krajinný prvek (VKP) jako „...**ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotnou část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability**“.

Významnými krajinnými prvky taxativně vyjmenovanými v zákoně („VKP ze zákona“) jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy.

Vymezení lesů, vodních toků, rybníků a jezer lze s jistou mírou nepřesnosti převzít z existujících mapových podkladů.

Jinak je tomu s údolními nivami, tyto je nezbytné vymezit přímo v terénu, jejich vymezení nelze získat jiným způsobem.

K výkladu pojmu údolní niva existuje sdělení MŽP ČR [MŽP, 2007]:

„Údolní niva je rovinné údolní dno aktivované při povodňovém stavu vodního toku: tvoří ji štěrkovité, písčité, hlinité nebo jílovité naplaveniny, jejichž úložné poměry často vykazují nepravidelnosti způsobené větvením toku, vznikem ostrovů, meandrů, náplavových kuželů a delt, sutí, svahových sesuvů apod.“

Sdělení MŽP není obecně přijímáno především pro vágnost použitých termínů a nedostatečné postižení fenoménu údolní niva.

Není srozumitelné co je míněno termínem „povodňový stav“ (pětiletá voda, dvacetiletá voda, stoletá voda...), pro drobnější toky navíc nejsou k dispozici spolehlivé údaje dokumentující rozsah povodní.

Výraz „...údolní dno aktivované při povodňovém stavu vodního toku...“ nevhodně vylučuje území údolních niv oddělené od prostoru vodního toku protipovodňovými hrázemi.

Zanikne VKP údolní niva zatrubněním vodního toku? Samozřejmě nikoliv!

Sdělení MŽP – dle našeho názoru – nepřipustně omezuje rozsah účinnosti zákona č. 114/1992 Sb.

Citované sdělení je pro praktické vymezení údolní nivy stejně nepoužitelné, jako předchozí sdělení MŽP z r. 1994, které kladlo nepřiměřený důraz výhradně na biologické hodnocení údolní nivy a z VKP údolní niva dokonce vylučovalo plochy zástavby!

Jak postupovat při vymezení VKP údolní niva?

Vymezování údolní nivy vychází z obecně uznávaných přírodovědných definic, dostupných podkladů a empirických zkušeností.

Tvar reliéfu

Niva je v první řadě terénním tvarem, bude se tedy především jednat o definice **geomorfologické**. Příkladem budiž Demkovo pojetí [Demek, J., 1988]:

„Niva je akumulární rovina podél vodního toku tvořená nekonsolidovanými sedimenty transportovanými a usazenými tímto vodním tokem. Při povodních bývá zpravidla zaplavována.“

Ploché údolní dno lze vymezit s využitím digitálního modelu terénu na základě stanoveného limitního sklonu svahu.

Hydromorfní půdy

Z úzce pedologického pohledu je chápání nivy vázáno na výskyt několika půdních typů. **Kromě doplňkové přítomnosti glejů se jedná v první řadě o fluvizemě**, půdy vzniklé periodickým ukládáním povodňových sedimentů, jejichž plošný rozsah v podstatě delimituje hranice nivy. V tomto pojetí je niva součástí transportně-depozičního systému vodního toku, a její půdní a sedimentární složení je tedy odrazem intenzity a rychlosti ukládání přemísťovaného materiálu a jeho vlastností.

Geologické poměry

Typickou geologickou jednotkou charakteristickou pro údolní nivy jsou **kvartérní nivní sedimenty (hlína, písek, štěrky)**.

Výskyt kvartérních písků a štěrků sám o sobě není jednoznačným indikátorem údolní nivy, u této geologické jednotky je nezbytné přihlídnout k výskytu hydromorfních půd.

Hydrologické poměry

Vodní tok uvažujeme tehdy, je-li zaznačen v mapě. Zákras v různých mapových dílech se v detailu významně liší co do přesnosti zákresu, někdy i ve vlastním rozsahu vymezených toků. Při porovnávání prvku v běžně dostupných mapových podkladech - základní mapa 1:10 000, katastrální mapa a základní vodohospodářská mapa 1:50 000 - nejlépe vyhovují

Základní mapy České republiky (ZM10).

Rozsah rozlivu vodních toků je v podmínkách ČR spočítán pro omezenou část toků. Jedná se především o úseky toků vodohospodářsky významných, případně toků v zástavbě apod.

Přesnější data o **výšce hladiny podzemní vody** v širších územích obecně neexistují. Využít lze údaje o plochách s hladinou podzemní vody blízkou povrchu, tedy v mapách běžně zaznačené mokřady a podmáčená území.

Využití krajiny

Z hlediska praktického výkonu ochrany přírody se jeví účelným členění údolní nivy na tři kategorie:

přírodní niva - převládají přirozené prvky, především porosty vzrostlých dřevin s víceméně přirozenou skladbou dřevin, doplňkově louky,

zemědělská niva - plochy zemědělsky obhospodařované, s podílem krajinné zeleně (solitery, stromořadí),
urbanizovaná niva - různě hustá zástavba obytného charakteru, součástí urbanizované nivy mohou být také plochy občanské vybavenosti, výroby, technické a dopravní infrastruktury apod.

Územní plán

Vymezené VKP údolní niva je nezbytné konfrontovat s územním plánem a, tam kde je to účelné, navrhnout změnu rozsahu zastavitelných ploch, umístění navržené dopravní a technické infrastruktury, koncepce uspořádání krajiny, podmínek využití ploch s rozdílným způsobem využití apod.

NABÍZÍME VYMEZENÍ VÝZNAMNÉHO KRAJINNÉHO PRVKU ÚDOLNÍ NIVA:

Vymezení VKP obsahuje:

- stručná charakteristika VKP
- zakres VKP v přehledné mapě v měřítku 1:10000
- zakres VKP v podrobné mapě v měřítku 1:5 000, mapa obsahuje další relevantní jevy (zvláště chráněná území, VKP „ze zákona“, registrované VKP, záplavová území, zastavěné území apod.)
- fotografická dokumentace
- doporučení k ochraně VKP údolní niva
- doporučení k event. změně obsahu územního plánu
- vymezení VKP v datovém formátu shapefile ESRI (SHP)

Přílohou vymezení je vzor zapracování VKP údolní niva do územního plánu:

- obecné zásady zapracování VKP údolní niva do územního plánu
- doporučený způsob zakresu VKP údolní niva v územním plánu
- koncepce uspořádání krajiny (funkční členění nezastavěné krajiny) - návrh všeobecné regulace v plochách s rozdílným způsobem využití relevantních pro údolní nivy
- podmínky využití ploch s rozdílným způsobem využití relevantních pro údolní nivy

KONTAKTY

RNDr. Jaroslav Kotík

IČ: 47163089

DIČ: CZ6202230265 (plátce DPH)

Sídlo:

Hněvotínská 520/42

779 Olomouc

Kontaktní adresa – pracoviště Červenka:

RNDr. Jaroslav Kotík

Válkova 183

784 01 Červenka

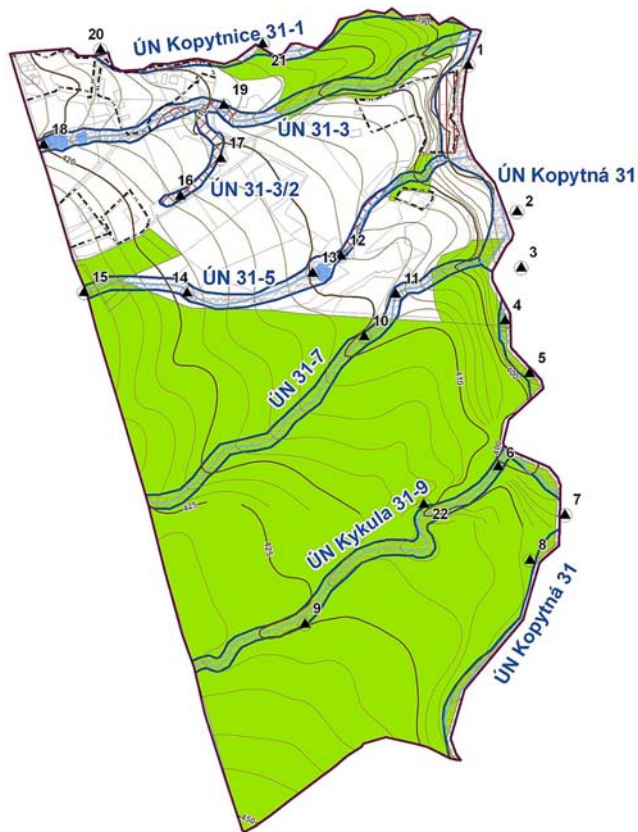
E-mail:

jaroslav.kotik@seznam.cz

www.kotik.eu

Telefon:

+420 777 866 220

Vymezení VKP údolní niva v obci Košařiska (ORP Trinec)